

HOOFDSTUK 1

—

Thematisch actieplan voor de aanpak van de introductie en verspreiding via het bezit van invasieve uitheemse soorten voor publieke en private doeleinden

oftewel

‘Actieplan publiek en privaat bezit’

1. Inleiding

Het 'Actieplan publiek en privaat bezit', zoals hieronder beschreven, is het eerste in een reeks van drie thematische actieplannen die de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten moet aanpakken.

Het fenomeen van de verspreiding of introductie van IUS in de vrije natuur als gevolg van een ontsnapping van specimens uit afgeschermden ruimten of gebieden, hun vrijlating of hun ongebreidelde verspreiding buiten hun publieke of private introductiegebieden (*i.e.* de introductieroutes 'huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten' en 'soorten uit de sierteelt, anders dan tuinbouw'), werd geïdentificeerd als de voornaamste introductie- en verspreidingsroute voor de huidige reeks van 66 dier- en plantensoorten⁵. Nog een andere grote route die in kaart werd gebracht - voornamelijk voor waterplanten - was 'transport als contaminant van (sier)planten'. Deze drie routes zijn samengevoegd onder één thematisch actieplan: 'introductie en verspreiding van soorten in publiek of privaat bezit'.

Deze routes zijn hoofdzakelijk routes voor nieuwe en losstaande introducties en zijn niet zozeer verspreidingsroutes. Nieuwe introducties in de natuur door slecht beheer van huisdieren, tuinen en aquariumplanten voorkomen is de eerste actie die moet worden overwogen. Het is immers veel duurder en minder doeltreffend om populaties (en hun verspreiding) na hun introductie in de vrije natuur aan te pakken dan om hun introductie in de vrije natuur te vermijden via preventieve acties. Eenmaal ze in de vrije natuur gedijen kunnen deze invasieve uitheemse soorten bovendien reeds schade hebben berokkend aan de inheemse fauna en flora. Zo'n negatieve impact kan het gevolg zijn van uiteenlopende mechanismen, zoals de introductie van nieuwe ziekten, concurrentie tussen soorten, predatie en zelfs (onherstelbare) veranderingen in fysieke en chemische parameters van de habitat.

Dit actieplan pakt 53 van de 66 voor de Unie zorgwekkende soorten aan en omvat acties van wetgevende aard, acties ter ondersteuning van de handhaving en inspectie, bewustmakingsacties ten aanzien van uiteenlopende stakeholders en het in kaart brengen van basisgegevens en onderzoek.

De collecties van zoölogische instituten, aquaria en botanische tuinen maken niet rechtstreeks het voorwerp uit van dit actieplan, maar kunnen beschouwd worden als partners in het bewustmakingsluik van dit actieplan. De beheerders worden evenwel

⁵ National Scientific Secretariat on IAS (2020). Pathways of unintentional introduction and spread of 66 invasive alien species of Union concern in Belgium. Report 1 : Identification and prioritization.

zorgvuldig geweest op hun verantwoordelijkheden en verplichtingen volgens de verordening betreffende IUS in verband met hun specimencollectie.

2. Beschrijving van de aan te pakken routes

Dit actieplan heeft als doel de volgende routes aan te pakken (volgens het classificatiekader in het Verdrag inzake biologische diversiteit (CBD, 2014)⁶ en de interpretatiehandleiding van Harrower et al. (2018)⁷):

- **Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten:** plant- en diersoorten (inclusief levend voedsel voor die soorten) die zijn ontsnapt uit gevangenschap of de gecontroleerde leefomgeving waar ze door privé-eigenaren of liefhebbers werden gehouden voor recreatieve doeleinden, voor genot, als gezelschap en/of voor verhandeling.
- **Soorten uit de sierteelt, anders dan tuinbouw:** plantensoorten die zich hebben verspreid buiten de gecontroleerde omgeving waarin ze werden geïntroduceerd voor decoratieve doeleinden, afgezien van de commerciële tuinbouw.
- **Contaminant op planten:** soorten die momenteel geen deel uitmaken van de commerciële teelt en handel, bijvoorbeeld planten die voor niet-commerciële doeleinden vervoerd worden of planten die oorspronkelijk werden geteeld voor commerciële doeleinden en zijn aangekocht en gebruikt/geplant door een eindgebruiker.

3. Stand van zaken

3.1. Bevoegde overheden en wettelijk kader

In België is de import en export van niet-inheemse planten en dieren, binnen het kader van natuurbehoud, een bevoegdheid van de federale overheid. De gewesten zijn dan weer bevoegd voor de import van inheemse soorten, binnen het kader van natuurbehoud.

⁶ CBD. (2014). Pathways of introduction of invasive species, their prioritization and management. UNEP/CBD/SBSTTA/18/9/Add

⁷ Harrower, C.A., Scalera, R., Pagad, S., Schonrogge, K. and Roy, H.E., 2018. Guidance 728 for interpretation of CBD categories on introduction pathways.

De andere bevoegdheden die betrekking hebben op dit actieplan zijn gewestelijke bevoegdheden (elk gewest voor zijn eigen grondgebied). Verschillende acties met het oog op het verlagen van het risico op de introductie of verspreiding van IUS werden reeds in gewestelijke wetgeving gegoten en worden hieronder toegelicht.

Lijst met toegelaten huisdieren

Elk van de drie gewesten heeft in zijn wetgeving beperkingen vastgelegd op de diersoorten die door particulieren als huisdieren gehouden mogen worden. Deze lijsten werden opgesteld en goedgekeurd met het oog op dierenwelzijn, maar zijn ook interessante werkmiddelen voor natuurbehoud.

- **Vlaanderen:**
 - Zoogdieren: Besluit van de Vlaamse Regering (13/07/2018) houdende wijziging van het koninklijk besluit van 16 juli 2009 tot vaststelling van de lijst van niet voor productiedoeleinden gehouden zoogdieren die gehouden mogen worden, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 24 november 2009.
 - Reptielen: Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de lijst van reptielen die gehouden mogen worden (22/03/2019).
- **Wallonië:**
 - Zoogdieren: Arrêté du Gouvernement wallon du 24 juillet 2018 fixant la liste des mammifères qui peuvent être détenus (MB 25/09/2018)
 - Reptielen: Arrêté du Gouvernement wallon du 10 décembre 2020 encadrant la commercialisation et la détention de reptiles (MB 28/01/2021) (inclusief de lijst met reptielsoorten die gehouden mogen worden.)
 - Het Arrêté du Gouvernement wallon du 4 juillet 2002 arrêtant la liste des projets soumis à étude d'incidences, des installations et activités classées ou des installations ou des activités présentant un risque pour le sol bevat eveneens een lijst met uitheemse dieren waarvoor een vergunning is vereist.
 - Een wetsvoorstel voor het opstellen van een positieve lijst voor vogels wordt momenteel voorbereid.
- **Brussels Hoofdstedelijk Gewest:**
 - Zoogdieren: Koninklijk besluit van 16 juli 2009 tot vaststelling van de lijst van niet voor productiedoeleinden gehouden zoogdieren die gehouden mogen worden.

- Reptielen: Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 26 november 2020 betreffende de lijst van reptielen die gehouden mogen worden en de minimumnormen voor het houden ervan.

Verbod op introductie

Een algemeen verbod op de introductie van (inheemse en uitheemse) dieren en planten in het wild werd eveneens opgenomen in de natuurwetgeving van de drie gewesten:

- **Vlaanderen:** Soortenbesluit, artikel 17.
- **Wallonië:** Voor invasieve uitheemse soorten: Décret relatif à la prévention et à la gestion de l'introduction et de la propagation des espèces exotiques envahissantes, artikels 6, 11 en 12; Voor andere soorten: Loi sur la conservation de la nature, artikel 5.
- **Brussels Hoofdstedelijk Gewest:** Ordonnantie betreffende het natuurbehoud, artikel 75.

Verwijdering van groenafval

Naast een verbod op de opzettelijke introductie van soorten, hebben de drie gewesten ook wetgeving uitgevaardigd die een ongepaste verwijdering van groenafval verbiedt.

- **Vlaanderen:** Vlaams Reglement voor duurzaam beheer van Materialenkringlopen en Afvalstoffen (VLAREMA) Art. 4.3.1 – 4.3.2.
- **Wallonië:** Décret du 27 juin 1996 relatif aux déchets, inclusief artikel 7 en het verwachte Arrêté du Gouvernement Wallon sur les espèces exotiques envahissantes, dat groenafval van invasieve uitheemse soorten uitdrukkelijk zal vermelden.
- **Brussels Hoofdstedelijk Gewest:** Ordonnantie betreffende afvalstoffen, artikel 18.

Beheer van populaties van IUS op privé-eigendom

- **Vlaanderen:** in het geval van invasieve uitheemse soorten die het voorwerp uitmaken van een goedgekeurde beheerregeling (zoals gedefinieerd in artikel 28 van het Soortenbesluit), verleent het Natuurdecreet, artikel 51 lid 3, toegang tot de populaties op privaat domein. Indien geen toegang wordt verleend, bepaalt het Natuurdecreet bovendien dat beheerkosten die

voortvloeien uit een populatie op privaat domein verhaald kunnen worden op de eigenaar van het domein in kwestie.

- **Wallonië:** Artikel 24 van het Décret relatif à la prévention et à la gestion de l'introduction et de la propagation des espèces exotiques envahissantes verleent bevoegde beambten toegang tot privaat domein voor het beheer en de uitroeiing van IUS.

3.2. Initiatieven omtrent IUS van niet-wetgevende aard

Naast de wetgevende initiatieven werden ook reeds een aantal initiatieven van niet-wetgevende aard genomen om de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten in publiek en privaat bezit tegen te gaan:

- **Gezamenlijk initiatief:** het **AlterIAS Life**-project – (2010-2013) wees de Belgische tuinbouwsector op problemen met invasieve uitheemse planten en de rol die de sector daarin speelt. Los van de bewustmaking binnen de sector, leidde het project tot de creatie van een gedragscode, een lijst met alternatieven voor invasieve uitheemse sierplanten en een consensuslijst van invasieve uitheemse soorten die niet langer verkocht of aangeplant zullen worden, in samenwerking met de voornaamste tuinbouwfederaties en -organisaties in België.
- **Vlaanderen:**
 - Het goed uitgewerkte online informatieportaal Huisdierinfo.be informeert de bevolking over het aankopen en houden van huisdieren. Het is een schoolvoorbeeld van een proactieve aanpak, die niet enkel het dierenwelzijn ten goede komt, maar ook impulsaankopen vermijdt, waardoor minder dieren achtergelaten worden of in het asiel belanden. De website bevat informatie over de behoeften, verzorging en jaarlijkse kosten voor diersoortengroepen (zoals waterschildpadden, kikkers, zoetwaterkreeften, schorpioenen enz.), en zelfs over individuele soorten (zoals de *Lampropeltis getula*). De website werd gepromoot via onlinecampagnes en tv-spots.
 - Een gezamenlijk Life-project met Nederland "INVEXO - minder invasieve planten en dieren (2008-2012)". Het eindverslag van het communicatiepakket omvatte aanbevelingen voor een duidelijke communicatie naar stakeholders toe.
 - Het Europese Life-project DUNIAS (2021-2026) beoogt onder meer de preventie van (her)introductions van IUS in kustduinen. Bronnen van IUS

zouden aanzienlijk minder talrijk moeten zijn wanneer de doelgroepen van het project beter geïnformeerd zijn. Het gaat onder meer om eigenaars van tuinen, landschapsarchitecten, serrehouders, tuincentra en bezoekers van natuurdomeinen.

4. Soorten die het voorwerp uitmaken van het actieplan

De voor de Unie zorgwekkende soorten die het voorwerp uitmaken van de in dit actieplan beoogde routes van introductie en verspreiding worden hieronder opgelijst (tabel 1.1).

Tabel 1.1 Voor de Unie zorgwekkende soorten die het voorwerp uitmaken van de routes beoogd in het Actieplan publiek en privaat bezit. We onderscheiden 3 categorieën naargelang de frequentie van introductie in België: Zwart: soorten die doorgaans worden opgemerkt via deze route voor BE; Donkergrijs: soorten die af en toe worden opgemerkt via deze route voor BE; Lichtgrijs: potentieel op te merken soorten die tot nog toe niet op deze route voor BE werden opgemerkt. Soorten die zich niet kunnen vestigen in België worden aangeduid met “*”. Soorten die slechts in geringe mate kunnen gedijen in België worden aangeduid met “**”.

↓ Soorten		→ Routes	Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten	Soorten uit de sierteelt, anders dan tuinbouw	Contaminant op planten	↓ Soorten		→ Routes	Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten	Soorten uit de sierteelt, anders dan tuinbouw	Contaminant op planten
Zoogdieren						Waterplanten					
<i>Callosciurus erythraeus</i>	Roodbuikeekhoorn					<i>Alternanthera philoxeroides*</i>	Alligatorkruid				
<i>Herpestes javanicus**</i>	Indische mangoeste					<i>Cabomba caroliniana</i>	Waterwaaier				
<i>Muntiacus reevesii</i>	Chinees muntjak					<i>Eichhornia crassipes*</i>	Waterhyacint				
<i>Nasua nasua**</i>	Rode neusbeer					<i>Elodea nuttallii</i>	Smalle waterpest				
<i>Nyctereutes procyonoides</i>	Wasbeerhond					<i>Gymnocoronis spilanthoides**</i>	Smalle theeplant				
<i>Procyon lotor</i>	Wasbeer					<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>	Grote waternavel				
<i>Sciurus carolinensis</i>	Grijze eekhoorn					<i>Lagarosiphon major</i>	Verspreidbladige waterpest				
<i>Sciurus niger</i>	Amerikaanse voseekhoorn					<i>Ludwigia grandiflora</i>	Waterteunisbloem				
<i>Tamias sibiricus</i>	Siberische grondeekhoorn					<i>Ludwigia peploides</i>	Kleine waterteunisbloem				
Vogels						Terrestrische planten					
<i>Acridotheres tristis**</i>	Treurman					<i>Lysichiton americanus</i>	Moerasaronskelk				
<i>Alopochen aegyptiacus</i>	Nijlgans					<i>Myriophyllum aquaticum</i>	Parelvederkruid				
<i>Oxyura jamaicensis</i>	Rosse stekelstaart					<i>Myriophyllum heterophyllum</i>	Ongelijkbladig vederkruid				
<i>Threskiornis aethiopicus</i>	Heilige ibis					<i>Salvinia molesta*</i>	Grote vlotvaren				
Amfibieën en reptielen						Bomen					
<i>Lithobates catesbeianus</i>	Amerikaanse stierkikker/bruikikker					<i>Acacia saligna*</i>	Wilgacacia				
<i>Trachemys scripta</i>	Lettersierschildpad					<i>Ailanthus altissima</i>	Hemelboom				
Invertebraten						Grassen					
<i>Orconectes limosus</i>	Gevlekte rivierkreeft					<i>Baccharis halimifolia</i>	Struikaster				
<i>Orconectes virilis</i>	Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft					<i>Prosopis juliflora*</i>	Mesquite				
<i>Pacifastacus leniusculus</i>	Californische rivierkreeft					<i>Triadica sebifera*</i>	Talgboom				
<i>Procambarus cf fallax</i>	Rode Amerikaanse rivierkreeft					Klimplanten					
<i>Procambarus clarkii</i>	Marmerkreeft					<i>Pennisetum setaceum*</i>	Fraai lampenpoetersgras				
Vissen						Others					
<i>Lepomis gibbosus</i>	Zonnebaars					<i>Cardiospermum grandiflorum*</i>	Ballonrank				
<i>Percottus glenii</i>	Amoergrondel					<i>Humulus scandens*</i>	Oosterse hop				
<i>Plotosus lineatus*</i>	Gestrepte koraalmeerval					<i>Lygodium japonicum*</i>	Japanse klimvaren				
<i>Pseudorasbora parva</i>	Blauwbandgrondel					<i>Pueraria montana var. lobata*</i>	Kudzu				
						Others					
						<i>Asclepias syriaca</i>	Zijdeplant				
						<i>Gunnera tinctoria*</i>	Gewone gunnera/ Reuzenrabarber				
						<i>Heracleum mantegazzianum</i>	Reuzenberenklauw				
						<i>Impatiens glandulifera</i>	Reuzenbalsemien				
						<i>Lespedeza cuneata</i>	Chinees struikklaver				
						<i>Parthenium hysterophorus*</i>	Schijnambrosia				
Aantal dieren IUS	TOT = 24	24	0	0	Aantal planten IUS	TOT = 29	11	27	11		

Voorts zijn er ook andere invasieve uitheemse soorten die via deze routes kunnen geïntroduceerd of verspreid worden en die zich in België kunnen vestigen onder de huidige klimatologische omstandigheden (tabel 1.2).

Tabel 1.2 Voor België zorgwekkende uitheemse soorten, (nog) niet opgenomen in EU-verordening 1143/2014, die eveneens het voorwerp uitmaken van de routes in het Actieplan publiek en privaat bezit. Niet-exhaustieve lijst met voorbeelden.

Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten	Soorten uit de sierteelt, anders dan tuinbouw	Contaminant op planten
<i>Ameiurus melas</i>	<i>Aponogeton distachyos</i>	<i>Crassula helmsii</i>
<i>Ameiurus nebulosus</i>	<i>Celastrus orbiculatus</i>	<i>Egeria densa</i>
<i>Axis axis</i>	(<i>Cotula coronopifolia</i>)	<i>Hydrilla verticillata</i>
<i>Callosciurus finlaysonii</i>	<i>Erythranthe guttata</i>	<i>Limnoperna fortunei</i>
<i>Channa argus</i>	<i>Houttuynia cordata</i>	
<i>Cherax destructor</i>	<i>Koenigia polystachia</i>	
<i>Crassula helmsii</i>	<i>Petasites japonicus</i>	
<i>Creaserinus fodiens</i>	<i>Phytolacca americana</i>	
<i>Egeria densa</i>	<i>Pontederia cordata</i>	
<i>Faxionus immunis</i>	<i>Saururus cernuus</i>	
<i>Faxionus rusticus</i>	<i>Zizania latifolia</i>	
<i>Gambusia affinis</i>		
<i>Gambusia holbrookii</i>		
<i>Hydrilla verticillata</i>		
<i>Lampropeltis getula</i>		
<i>Procambarus acutus</i>		
<i>Pycnonotus cafer</i>		
<i>Fundulus heteroclitus</i>		

5. Doelstellingen

Het uiteindelijke doel van het Actieplan voor de aanpak van deze routes is een verlaging van het risico op introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten die meestal oorspronkelijk verkregen werden via commerciële circuits, door hun uitzetting en voortplanting in te dijken.

De specifieke doelstellingen zijn:

- **Doelst. 1** - De actieve uitzetting van huisdieren in de vrije natuur voorkomen (*ACTIES 1, 4, 5*)
- **Doelst. 2** - De kans beperken dat al dan niet opgelijste IUS (on)opzettelijk gehouden/verkocht/aangekocht/geruild worden door particulieren (*ACTIES 1, 2, 3, 5*)
- **Doelst. 3** - De onopzettelijke verspreiding van invasieve tuin- en aquariumplanten voorkomen door hun onzorgvuldige verwijdering en beheer beperken (*ACTIES 1, 2*)
- **Doelst. 4** - Basisinformatie in kaart brengen over de toeleveringsketen en aanwezigheid van IUS in de handel (of meer inzicht verwerven in de aanwezigheid ervan in de handel) (*ACTIES 3,5*)
- **Doelst. 5** - De kennis van, en coördinatie en samenwerking tussen overheidsagentschappen betrokken bij IUS verbeteren (*ACTIES 2, 5*)

6. Acties

6.1. Algemene beschrijving

ACTIE 1 - Bewustmaking van het grote publiek

De bevoegde overheden zullen bewustmakingsinitiatieven voortzetten, kracht bijzetten of lanceren rond **invasieve uitheemse huisdieren** en **invasieve uitheemse planten in tuinen, vijvers en aquaria**. Het grote publiek, kopers en eigenaars worden geïnformeerd over de soorten die legaal gehouden mogen worden en worden gewezen op een verantwoorde omgang met IUS in hun bezit:

- **HUISDIEREN:** laat huisdieren nooit vrij in de vrije natuur. Dit is (1) wreed tegenover het dier en (2) Invasieve soorten kunnen schade toebrengen aan het milieu en de inheemse soorten.
- **PLANTEN:** (1) hoe (aquarium)planten correct verwijderen, (2) hoe de verspreiding buiten de tuin naar de vrije natuur vermijden, (3) wat te doen bij bezit van een invasieve plant en (4) omzichtig omspringen met de verhandeling of uitwisseling van planten.

Voorts zien overheden erop toe dat informatie online over IUS vlot te vinden is, toegankelijk is, eenvoudig te begrijpen is, maar in de eerste plaats correct is.

Doelstellingen: Doelst. 1, Doelst. 2, Doelst. 3

Aan te pakken routes: Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten; Soorten uit de sierteelt anders dan tuinbouw.

ACTIE 2 - De kennis uitbreiden bij professionele stakeholders

De bevoegde overheden zullen de kennis over het thema uitbreiden bij professionele stakeholders die in contact komen met dieren en planten (dierenartsen, huisdier- en aquariumwinkels, bloemen- en plantenwinkels en federaties ter zake, overheden, studenten): het concept van en de problemen in verband met IUS in het algemeen, de EU-wetgeving omtrent IUS, de specifieke bepalingen ter zake die in België van toepassing zijn op hun specifieke sectoren en de goede praktijken in de strijd tegen de introductie van IUS via de sectoren in kwestie. De professionals worden aangespoord om op te treden als kennisverspreiders, voor de overdracht van informatie omtrent IUS voor het grote publiek (via de promotie van campagnemateriaal ontwikkeld door de verantwoordelijke autoriteiten). Professionele handelaars worden ook aangesproken via werkgroepen, met het oog op het opstellen van gedragscodes. Tot slot zullen openbare instanties erop toezien dat werknemers van de betrokken departementen die in contact komen met IUS in de uitoefening van hun beroep over pertinente informatie beschikken.

Doelstellingen: Doelst. 2, Doelst. 3, Doelst. 5

Aan te pakken routes: Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten; Soorten uit de sierteelt anders dan tuinbouw; Contaminant op planten.

ACTIE 3 - Raamwerk ter opvolging van IUS in de handel

Voor bepaalde soorten - voornamelijk reptielen, amfibieën en vissen - is de beschikbare informatie over hun commerciële belang en populariteit als huisdieren slechts beperkt. En naast anekdotische informatie van stakeholders uit de tuinbouwsector, blijft het erg moeilijk om de omvang van de plantenteelt in België in te schatten. Hierdoor is het moeilijk om het aantal specimens in privébezit te bepalen, net als het risico op hun secundaire verspreiding in de vrije natuur.

In het licht daarvan, zal een kader worden uitgewerkt dat moet helpen om de IUS in de handel op te volgen, steunend op basisinformatie over de import, export en voorraden van invasieve uitheemse dieren en planten. De acties die ondernomen worden om de handel in dieren in kaart te brengen, kaderen binnen het toekomstige **nationale plan voor een duurzame handel in exotische dieren**, dat momenteel wordt uitgewerkt.

Natuurbehoud blijft het voornaamste uitgangspunt van deze actie, al houdt ze ook verband met de implementatie van diensten met het oog op dierenwelzijn.

Doelstellingen: Doelst. 2, Doelst. 4

Aan te pakken routes: Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten; Soorten uit de sierteelt anders dan tuinbouw.

ACTIE 4 - De capaciteit optrekken voor de opvang van invasieve uitheemse dieren

Hoewel de handel in voor de Unie zorgwekkende dieren inmiddels is verboden, worden bepaalde individuen nog steeds legaal gehouden door niet-commerciële eigenaren, in overeenstemming met artikel 31 van de verordening. Voor eigenaren die niet in staat zijn of niet bereid zijn om voor hun dier te zorgen tot de natuurlijke dood ervan, blijkt euthanasie van het dier vaak de enige legale optie. Hierdoor neemt het risico toe dat individuen in de vrije natuur worden vrijgelaten door hun voorgaande eigenaar. Er moeten alternatieven voor euthanasie worden onderzocht voor (1) eigenaren die hun huisdier niet langer willen houden en voor (2) specimens van diersoorten waarbij doden gevoelig ligt bij het publiek en dewelke uit de vrije natuur zijn onttrokken, om het draagvlak voor het beheer van deze soorten te vrijwaren. Verder moet er voldoende capaciteit worden gecreëerd voor (3) de opvang van dieren die bij hun eigenaar zijn weggehaald door handhavingsdiensten. In elk

van de drie gewesten bestaat reeds een wettelijk kader, al moeten in Brussel en Wallonië nog duurzame voorzieningen worden aangeduid om een vlotte oplossing te kunnen bieden wanneer opvangcapaciteit vereist is voor (1), (2) of (3). Natuurbehoud blijft het voornaamste uitgangspunt van deze actie, al houdt ze ook verband met de implementatie van diensten met het oog op dierenwelzijn.

Doelstellingen: Doelst. 1

Aan te pakken routes: Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten

ACTIE 5 - De handhaving ondersteunen

Om tegemoet te komen aan de verbodsbepalingen en verplichtingen die voortvloeien uit de Verordening en om gepaste en efficiënte controles uit te kunnen voeren op de verhandeling van opgelijste soorten binnen België of de invoer van soorten op de Unielijst via België (als contaminant), zullen DNA-barcodingtools en morfologische middelen worden ontwikkeld ter ondersteuning van de opsporing en identificatie van voor de Unie zorgwekkende invasieve uitheemse soorten.

De bevoegde overheden zullen een gecoördineerde strategische aanpak uitwerken om verscherpte controles uit te voeren in winkels (waar planten, bloemen en/of vijver- en tuinbenodigdheden worden verkocht) en bij de grens. Tijdens die controles moet worden nagegaan of er opgelijste soorten aanwezig zijn (zoals sier- of zuurstofgenererende planten, kreeftachtigen) als gevolg van foutieve labels of als contaminant door een gebrek aan beheersmaatregelen. De strategische aanpak moet ook bijdragen tot de creatie van een gecoördineerde informatiestroom tussen de bevoegde overheden.

Tot slot wordt de e-commerce-toeleveringsketen in kaart gebracht in het kader van het toekomstige **nationale plan voor een duurzame handel in exotische dieren**.

Doelstellingen: Doelst. 1, Doelst. 2, Doelst. 4, Doelst. 5

Aan te pakken routes: Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten; Soorten uit de sierteelt anders dan tuinbouw; Contaminant op planten.

6.2.Details van overheden

ACTIE 1 - Bewustmaking van het grote publiek	
FEDERAAL	
Beschrijving van de actie	De federale overheid wil een nationale campagne opzetten rond de risico's die voortvloeien uit de introductie van invasieve uitheemse planten voor de inheemse ecosystemen via nationale luchthavens.
Spelers en partners	Speler: FOD Partner; NWSIUS, FOD (departement Plantengezondheid), FAVV, douane
Tijdslijn	Start: 2023 - Einde: 2024
Budget	FOD

ACTIE 1 - Bewustmaking van het grote publiek	
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN, WALLONIË	
Beschrijving van de actie	<p>(1) Een gecoördineerde intergewestelijke communicatiecampagne rond de risico's van het houden van uitheemse huisdieren of siersoorten. De campagne kan zich onder meer vertalen naar gelijktijdig uitgebrachte persberichten in mei (de jaarlijkse piek in de tuinsector); bewustmakingspapers in de nieuwsbrieven van bepaalde beroepsfederaties; een tv-spot. De campagne wordt gezamenlijk uitgewerkt tijdens vergaderingen.</p> <p>(2) De pagina's op Wikipedia.org worden bijgewerkt en zullen beknopte informatie bevatten omtrent de beperkingen, inclusief een link naar de verordening. De algemene pagina's omtrent IUS op Wikipedia.org worden bijgewerkt. De pagina's zullen in het NL, FR en EN worden bijgewerkt. Vertegenwoordigers van andere Duitstalige lidstaten worden op de hoogte gebracht van deze actie.</p>

Spelers en partners	(1) Speler: ANB, LB (departementen Biodiversiteit en Communicatie), DNF (SPW), Partner: NWSIUS (2) Speler: NWSIUS
Tijdslijn	(1) Start: 2023 - Einde: 2026 (2) Einde: 2022
Budget	(1) Gezamenlijk budget voor de verschillende spelers samen (2) Niet van toepassing

ACTIE 1 - Bewustmaking van het grote publiek

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Beschrijving van de actie	<p>(1) De ontwikkeling van een standaardpictogram voor het verbod op vrijlating of uitzetting van planten en dieren, de opname van dit pictogram in de informatie online en/of het tonen van dit pictogram in bepaalde openbare parken, bij vijvers en aan de ingangen van het Zoniënwoud.</p> <p>(2) Het ontwerp van een poster en folder over de vrijlating van invasieve uitheemse huisdieren ter aanvulling van het campagnemateriaal rond dierenwelzijn.</p> <p>(3) De redactie van content rond verantwoord tuinieren met IUS voor de gewestelijke websites en brochures ter zake (zoals 'Natuurlijke en gezellige tuin: 100 tips om je tuin en biodiversiteit te respecteren).</p> <p>(4) Een mailing opzetten naar de stakeholders toe ter promotie van campagnes (in (2) en (3)) bij hun kopers en waar ze de posters en folders kunnen vinden (per e-mail en nieuwsbrief).</p> <p>(5) Publieke websites en onlinepublicaties in kaart brengen waarop informatie rond IUS relevant kan zijn. De content op de in kaart gebrachte websites en publicaties van openbare instanties bijwerken opdat de informatie voor (toekomstige) huisdier- of planteigenaars correct en actueel is, en erop toezien dat onderlinge samenwerkingen tussen overheden vermeld worden indien aangewezen.</p>
Spelers en partners	(1) Speler: LB (departementen Biodiversiteit en Communicatie) (2) Speler: LB (departementen Biodiversiteit en Communicatie), Partner: Dierenwelzijn (3) Speler: LB (departementen Biodiversiteit en Communicatie)

	(4) Speler: LB (departementen Biodiversiteit en Communicatie) (5) Speler: LB (departementen Biodiversiteit en Communicatie), Partner: NWSIUS
Tijdljn	(1) Start: 2023 (2) Start: 2023 (3) Einde: 2023 (4) Einde: Voorjaar 2024 (5) Einde: 2022
Budget	(1) LB (ontwerp van pictogram) (2) LB (redactie van folder) (3) LB (redactie van content) (4) Niet van toepassing (5) Niet van toepassing

ACTIE 1 - *Bewustmaking van het grote publiek*

VLAANDEREN

Beschrijving van de actie	<p>(1) Een standaardpictogram ontwerpen voor het verbod op de vrijlating of uitzetting van planten en dieren, vooral gericht op vijvers, om op te nemen in de geselecteerde recreatievoorzieningen (provinciale domeinen en parken) en om toe te voegen aan online informatiemateriaal.</p> <p>(2) Een poster en folder ontwerpen over de vrijlating van huisdieren ter aanvulling van het campagnemateriaal rond dierenwelzijn.</p> <p>(3) Content opstellen rond verantwoord tuinieren met IUS voor de gewestelijke websites ter zake (Ecopedia, 'Plant van hier', Ovam). Op zoek gaan naar synergieën met de bestaande burgerwetenschaps campagnes (zoals 'Mijn tuinlab', 'Tuinrangers').</p> <p>(4) Een mailing opzetten naar stakeholders toe ter promotie van campagnes (in (2) en (3)) gericht aan hun kopers en met info over waar ze de posters en folders kunnen vinden. (per e-mail, nieuwsbrief en de website van het ANB).</p> <p>(5) Gesprekken opstarten met zoölogische instituten en botanische tuinen met het oog op bewustmakingsacties rond IUS op vrijwillige basis, in het kader van hun verantwoordelijkheden inzake onderwijs en natuurbehoud -</p>
----------------------------------	---

	<p>bijvoorbeeld door de IUS-status op te nemen in informatieve borden bij dierenverblijven of specifieke informatiecampagnes.</p> <p>(6) Publieke websites en publicaties in kaart brengen waarop informatie rond IUS relevant kan zijn. De content op de in kaart gebrachte websites en publicaties van openbare instanties bijwerken opdat de informatie voor (toekomstige) huisdier- of planteigenaars correct en actueel is, en erop toezien dat onderlinge samenwerkingen tussen overheden vermeld worden indien aangewezen.</p>
Spelers en partners	<p>(1) Speler: ANB</p> <p>(2) Speler: ANB + DW</p> <p>(3) Speler: ANB + partner: OVAM</p> <p>(4) Speler: ANB</p> <p>(5) Speler: ANB + DW</p> <p>(6) Speler: ANB ; Partner: NWSIUS</p>
Tijdslijn	<p>(1) Start: 2023</p> <p>(2) Start: 2023</p> <p>(3) Start: 2023</p> <p>(4) Einde: Voorjaar 2024</p> <p>(5) Start: 2023</p> <p>(6) Einde 2022</p>
Budget	<p>(1) ANB (Ontwerp en druk van pictogram)</p> <p>(2) ANB + DW (Redactie en druk van folder)</p> <p>(3) ANB (Ontwerp en druk van folder)</p> <p>(4) Niet van toepassing</p> <p>(5) Niet van toepassing</p> <p>(6) Niet van toepassing</p>

ACTIE 1 - Bewustmaking van het grote publiek

WALLONIË

Beschrijving van de actie	<p>(1) De ontwikkeling van een standaardpictogram voor het verbod op vrijlating of uitzetting van planten en dieren, de opname van dit pictogram in de informatie online en/of het tonen van dit pictogram bij bepaalde recreatieve</p>
----------------------------------	---

	<p>voorzieningen (provinciale domeinen, natuurreservaten en stadsparken).</p> <p>(2) Een poster en folder ontwerpen over de vrijlating van huisdieren ter aanvulling van het campagnemateriaal rond dierenwelzijn.</p> <p>(3) Content opstellen rond verantwoord tuinieren voor toevoeging aan een pagina ter zake op de gewestelijke website (Biodiversité Wallonie) en andere websites die nog in kaart worden gebracht.</p> <p>(4) Een mailing opzetten naar stakeholders toe ter promotie van campagnes (in (2) en (3)) gericht aan hun kopers en met info over waar ze de posters en folders kunnen vinden.</p> <p>(5) Bewustmakingsactiviteiten rond IUS opzetten in zoölogische en botanische tuinen, in het kader van hun verantwoordelijkheden inzake onderwijs en natuurbehoud.</p> <p>(6) Publieke websites en publicaties in kaart brengen waarop informatie rond IUS relevant kan zijn. De content op de in kaart gebrachte websites en publicaties van openbare instanties bijwerken opdat de informatie voor (toekomstige) huisdier- of planteigenaars correct en actueel is, en erop toezien dat onderlinge samenwerkingen tussen overheden vermeld worden indien aangewezen.</p>
Spelers en partners	<p>(1) Speler: DNF</p> <p>(2) Speler: DNF + DQBA</p> <p>(3) Speler: DNF</p> <p>(4) Speler: DNF</p> <p>(5) Speler: DNF + DQBA</p> <p>(6) Speler: DNF ; Partner: NWSIUS</p>
Tijdslijn	<p>(1) Start: 2023</p> <p>(2) Start: 2023</p> <p>(3) Start: 2023</p> <p>(4) Einde: Voorjaar 2024</p> <p>(5) Start: 2023</p> <p>(6) Einde 2022</p>
Budget	<p>(1) DNF (Ontwerp en druk van pictogram)</p> <p>(2) DNF + DQBA (Redactie en druk van folder)</p> <p>(3) DNF (Ontwerp en druk van folder)</p> <p>(4) Niet van toepassing</p>

	(5) DNF (6) Niet van toepassing
--	------------------------------------

ACTIE 2 - De kennis uitbreiden bij professionele stakeholders FEDERAAL, BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN, WALLONIË	
Beschrijving van de actie	<p>(1) Overleg plegen met professionele stakeholders om de Europese gedragscodes te vertalen naar operationele richtlijnen op uiteenlopende formats (samenvattingen, flyers, posters) voor dieren (huisdieren) en planten (tuinbouw en invasieve uitheemse bomen), en nagaan of onder meer de invoering van labels of certificaten voor goede praktijken aangewezen is. Gedragscodes verspreiden en promoten.</p> <p>(2) Bewustmakingsposters, ontworpen in samenwerking met het NWSIUS, over voor de Unie zorgwekkende invasieve uitheemse planten en dieren bijwerken en verspreiden.</p> <p>(3) Het project aansturen op het niveau van de bevoegde overheden om de bewustmaking en aandacht van beheerders van aquatische systemen voor bioveiligheid te ondersteunen (zie Zoetwateractieplan, ACTIE 4).</p>
Spelers en partners	<p>(1) Speler: NWSIUS; Partners: FOD, ANB, LB, DNF</p> <p>(2) Speler: NWSIUS</p> <p>(3) Speler: NWSIUS, FOD, ANB, LB, DNF</p>
Tijdslijn	<p>(1) Start: 2023 - Einde: 2025</p> <p>(2) Start: 2022 - Einde: 2023</p> <p>(3) Start: 2022 - Einde: 2024</p>
Budget	<p>(1) NWSIUS, FOD, ANB, LB, DNF</p> <p>(2) NWSIUS</p> <p>(3) NWSIUS</p>

ACTIE 2 - De kennis uitbreiden bij professionele stakeholders BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST	
Beschrijving van de actie	<p>(1) Pertinente vakgebieden/opleidingen in kaart brengen en de opname van het thema IUS daarin opnemen (enkele voorbeelden: opleidingen Dierenverzorging, Diergeneeskunde, Milieu, Architectuur, Tuinarchitectuur). Het thema opnemen in de verplichte opleidingen voor</p>

	<p>erkende instellingen. Richtlijnen aanbieden aan beheerders van groene ruimten over hoe zij moeten omgaan met invasieve uitheemse planten op de Unielijst op hun terrein, in hun groene ruimte of in hun natuurreserveaat (bijvoorbeeld via de Natura 2000-coördinator en het gebruik van het Geodata-portaal).</p> <p>(2) Pertinente opleidingen voor overheidspersoneel in kaart brengen en waken over de opname van het thema IUS.</p>
Spelers en partners	<p>(1) Speler: LB (Biodiversiteit en Dierenwelzijn), Partner: NWSIUS</p> <p>(2) Speler: LB (Biodiversiteit); Partner: NWSIUS</p> <p>(3) Speler: LB (Biodiversiteit); Partner: NWSIUS</p>
Tijdljn	<p>(1) Einde: 2024</p> <p>(2) Einde: 2024</p> <p>(3) Einde: 2024</p>
Budget	<p>(1) LB (creatie van materiaal, indien van toepassing)</p> <p>(2) LB (lay-out indien van toepassing)</p> <p>(3) Niet van toepassing</p>

ACTIE 2 - De kennis uitbreiden bij professionele stakeholders VLAANDEREN

Beschrijving van de actie	<p>(1) Cursussen in de INVERDE-pakketten identificeren waarin informatie over IUS opgenomen kan worden, en de behoefte aan nieuwe cursussen (zoals beheersmethodes voor IUS) in kaart brengen. Het materiaal ontwikkeld door NVWA omtrent IUS (Linvexo) promoten op (interne en externe) onlinekanalen, zoals https://www.klascement.net. De haalbaarheid van de opname van het thema in het leerplan van de verplichte opleidingen in de sector evalueren.</p> <p>(2) Richtlijnen aanbieden aan beheerders van groene ruimten over hoe zij op hun domein of in hun groene ruimte (stadsparken enz.) moeten omgaan met invasieve uitheemse planten op de Unielijst. In dit verband kan ook het "Technisch vademecum beheer invasieve uitheemse planten" geüpdatet worden.</p> <p>(3) Pertinente opleidingen voor overheidspersoneel in kaart brengen en waken over de opname van het thema van IUS.</p>
----------------------------------	--

Spelers en partners	(1) Speler: ANB en DW; Partner: NWSIUS (2) Speler: ANB; Partner: NWSIUS (3) Speler: ANB; Partner: NWSIUS
Tijdslijn	(1) Einde: 2024 (2) Einde: 2024 (3) Einde: 2024
Budget	(1) ANB (creatie van materiaal, indien van toepassing) (2) ANB (lay-out, indien van toepassing) (3) Niet van toepassing

ACTIE 2 - De kennis uitbreiden bij professionele stakeholders
WALLONIË

Beschrijving van de actie	(1) Pertinente vakgebieden/opleidingen in kaart brengen en de opname van het thema IUS promoten (enkele voorbeelden: opleidingen Dierenverzorging, Diergeneeskunde, Milieu, Architectuur, Tuinarchitectuur). De haalbaarheid van de opname van het thema in het leerplan van de verplichte opleidingen in de sector evalueren. (2) Richtlijnen opstellen voor beheerders van groene ruimten over hoe zij op hun domein of in hun groene ruimte (stadsparken enz.) moeten omgaan met invasieve uitheemse planten op de Unielijst. (3) Pertinente opleidingen voor overheidspersoneel in kaart brengen en toezien op de opname van het thema IUS.
Spelers en partners	(1) Speler: DNF + DQBA; Partner: NWSIUS (2) Speler: DNF ; Partner: NWSIUS (3) Speler: DNF ; Partner: NWSIUS
Tijdslijn	(1) Einde: 2024 (2) Einde: 2024 (3) Einde: 2024
Budget	(1) DNF (creatie van materiaal, indien van toepassing) (2) DNF (lay-out, indien van toepassing) (3) Niet van toepassing

ACTIE 3 - Raamwerk ter opvolging van IUS in de handel**FEDERAAL**

Beschrijving van de actie	<p>(1) Een evaluatie uitvoeren van de nood aan en haalbaarheid van relevante Europese (en internationale) mogelijkheden om de traceerbaarheid en transparantie van de import en export van invasieve uitheemse soorten te vergroten, ter ondersteuning van de implementatie van Artikel 15 van de IUS-verordening.</p> <p>(2) Strategische doelstelling 1 van het toekomstige nationale plan voor een duurzame handel in exotische dieren ondersteunen, dat de kennis moet vergroten inzake legale, illegale en onreguleerd handel in exotische soorten, inclusief invasieve uitheemse soorten in België, en wel via de volgende acties:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ De inventarisering van de invoer van exotische dieren als huisdieren in België; ○ De monitoring van gegevens voor exotische diersoorten die in België geïmporteerd worden; <p>(3) De analyse van gegevens beschikbaar in databanken van de Europese Unie (cf. EUROPHYT, TRACES) om de toeleveringsketen van sierplanten in kaart te brengen, en de uitwerking van een methode om een reeks prioritaire platwormsoorten op te sporen en te beheersen (in potplanten - zie Bodemactieplan, ACTIE 4).</p>
Spelers en partners	<p>(1) Speler: FOD; Partner: FAVV, NWSIUS</p> <p>(2) Speler: FOD; Partner: FAVV, NWSIUS</p> <p>(3) Speler: NWSIUS, FOD; Partner: FAVV</p>
Tijdlijn	<p>(1) Start: 2024</p> <p>(2) Start 2023</p> <p>(3) Start: 2022- Einde: 2023</p>
Budget	<p>(1) Niet van toepassing</p> <p>(2) Niet van toepassing - (budget zal deel uitmaken van het budget voor het nationale plan voor een duurzame handel in exotische dieren)</p> <p>(3) Niet van toepassing</p>

ACTIE 3 - Raamwerk ter opvolging van IUS in de handel	
WALLONIË, BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN	
Beschrijving van de actie	Samen met de sector (federatie) evalueren hoe inzichten in de commerciële huisdierbestanden kunnen worden verworven, bijvoorbeeld door het vrijwillig delen van gegevens ter zake wanneer nieuwe soorten worden toegevoegd aan de Unielijst.
Spelers en partners	Speler: DNF, DQBA, ANB, DW, LB, BAB Partner: NWSIUS
Tijdljn	Einde: 2026
Budget	Niet van toepassing

ACTIE 4 - De capaciteit optrekken voor de opvang van invasieve uitheemse dieren WALLONIË	
Beschrijving van de actie	Het Waalse decreet betreffende IUS schept reeds een wettelijk kader voor instanties die optreden als opvangvoorzieningen voor IUS. Er zullen verdere stappen worden gezet om de geschikte voorzieningen in kaart te brengen en de haalbaarheid van bijkomende voorzieningen (ter aanvulling van de bestaande opvangcentra en CREAVERES) te evalueren.
Actor en partners	Actor: DNF; Partner: DQBA
Tijdslijn	Einde: 2024
Budget	DNF

ACTIE 4 - De capaciteit optrekken voor de opvang van invasieve uitheemse dieren BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST	
Beschrijving van de actie	De gewestelijke wetgeving betreffende IUS schept reeds een wettelijk kader voor instanties die optreden als opvangvoorzieningen voor IUS. Inmiddels kreeg 1 voorziening reeds een vergunning. Er worden verdere stappen ondernomen om bijkomende voorzieningen in kaart te brengen die een vergunning kunnen krijgen, naargelang de haalbaarheid.
Spelers en partners	Speler: LB
Tijdslijn	Einde: 2024
Budget	Niet van toepassing

ACTIE 5 - DE HANDHAVING ONDERSTEUNEN FEDERAAL, WALLONIË, BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN	
Beschrijving van de actie	<p>(1) Een lijst opstellen met experts inzake de morfologie van de opgelijste dieren, net als een lijst met morfologische eigenschappen ter identificatie van bepaalde soorten.</p> <p>(2) Een DNA-databank aanleggen voor een selectie prioritaire, voor de Unie zorgwekkende IUS.</p> <p>(3) Een gecoördineerde strategische aanpak vastleggen met het oog op verscherpte identiteitscontroles in winkels en bij grenscontroleposten, en waken over een vlotte uitwisseling van informatie tussen de bevoegde overheden. De eerste geïmplementeerde casestudy van de strategische aanpak zal zich buigen over de controle van foutief gelabelde planten.</p> <p>(4) Opleidingen aanbieden rond de identificatie van IUS om de controlecapaciteit te vergroten.</p> <p>(5) De aanpak van onlinehandel ondersteunen in het kader van het toekomstige nationale plan voor een duurzame handel in exotische dieren. Deze actie is erop gericht de voornaamste spelers en procedures te bepalen, net als de belangrijkste soorten, hun aantallen en hun toeleveringsketen. Hierdoor kan het gecoördineerde toezicht op onlinehandel van IUS worden verscherpt.</p>
Spelers en partners	<p>(1) Speler: NWSIUS; Partner: FOD, FAVV, DNF, ANB en LB</p> <p>(2) Speler: NWSIUS; Partner: FOD, FAVV, DNF, ANB en LB</p> <p>(3) Speler: FOD, FAVV, DNF, ANB en LB; Partner: NWSIUS</p> <p>(4) Speler: NWSIUS</p> <p>(5) Speler: FOD, FAVV, DNF, ANB, LB; Partner: NWSIUS</p>
Tijdlijn	<p>(1) Start: 2022– Einde: 2023</p> <p>(2) Start: 2023 – Continu</p> <p>(3) Start 2022– Einde: 2024</p> <p>(4) Start: 2022 – Continu</p> <p>(5) Start: 2023– Einde: 2026</p>
Budget	<p>(1) Niet van toepassing</p> <p>(2) NWSIUS</p>

	<p>(3) FOD, FAVV, DNF, ANB en LB (Casestudy: genetische controle + geselecteerde experts + verhoogde controlecapaciteit)</p> <p>(4) NWSIUS</p> <p>(5) FOD, FAVV, DNF, ANB en LB</p>
--	---